

CZU: 343.344

RETROSPECTIVA REGLEMENTĂRILOR NORMATIVE NAȚIONALE PRIVIND INFRAȚIUNEA INCRIMINATĂ LA ART. 290 CP RM ȘI ALTE FAPTE ADIACENTE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Alexandru STOLEARENCO,

*doctorand, Școala doctorală „Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0001-9484-0796*

Cătălina STOLEARENCO,

*asistent universitar, Catedra „Drept penal și criminologie”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0009-0002-2458-8534*

Rezumat

Evoluția reglementărilor normative privind regimul juridic al armelor și munițiilor în Republica Moldova evidențiază preocuparea constantă a statului pentru protejarea ordinii publice și a securității cetățeanului în fața riscurilor generate de accesul neautorizat la mijloace periculoase. Iar infrațiunea prevăzută la art. 290 Cod penal RM reprezintă una din formele juridico-penală, prin care legiuitorul intervine împotriva conduitelor ilicite legate de portul, păstrarea, procurarea, fabricarea, modificarea sau comercializarea ilegală a armelor, munițiilor și componentelor esențiale, motiv pentru care această reglementare are rădăcini în perioada anterioară reformei penale din 2002, în care un rol determinant l-a avut perioada interbelică, fiind vorba de o perioadă când controlul asupra armelor era tratat predominant ca domeniu administrativ-contravențional, cu sancționări penale limitate.

Cuvinte-cheie: armă de foc, muniție, retrospectivă, evoluție, istorie.

Summary

The evolution of normative regulations governing the legal regime of firearms and ammunition in the Republic of Moldova highlights the state's continuous concern for protecting public order and the security of its citizens against the risks generated by unauthorized access to dangerous means. The offence provided for in Article 290 of the Criminal Code of the Republic of Moldova represents one of the legal-criminal instruments through which the legislator intervenes against illicit conduct related to carrying, possessing, acquiring, manufacturing, modifying, or illegally commercializing firearms, ammunition, and essential components. For this reason, this regulation has roots in the pe-

riod preceding the 2002 criminal reform, in which the interwar era played a decisive role, as it marked a time when the control of weapons was treated predominantly as an administrative-contraventional domain, with limited criminal sanctions.

Keywords: *firearm, ammunition, retrospective, evolution, history.*

Introducere. Procesul de reglementare juridico-penală a faptelor legate de portul, păstrarea sau comercializarea neautorizată a armelor în spațiul actual al Republicii Moldova are o evoluție istorică complexă, care reflectă, în mod firesc, influențele politico-juridice ale marilor puteri ce au dominat această regiune de-a lungul secolelor. De la normele de drept cutumiar și religios cu valoare normativă în Evul Mediu, până la reglementările de tip codificat moderne, se poate observa o tendință continuă de instituționalizare și restrângere a dreptului de acces la arme, ca răspuns la necesitatea menținerii ordinii publice și a autorității statului.

Metode și materiale aplicate. În procesul de elaborare a prezentului articol, a fost necesară aplicarea unui ansamblu de instrumente metodologice care să permită analiza complexă și riguroasă a evoluției reglementărilor privind regimul juridic al armelor și munițiilor, precum și a circuitului ilegal al acestora în Republica Moldova. Astfel, cercetarea s-a fundamentat pe utilizarea următoarelor metode: metoda analitică, metoda inductivă, metoda deductivă, metoda logico-juridică, metoda gramaticală (textuală) și, în mod esențial, metoda istorică.

Rezultate obținute și discuții. Evoluția regimului juridic al armelor reflectă, în esență, relația complexă dintre individ și societate, dintre libertate și securitate, dintre prerogativele personale și responsabilitatea colectivă, iar în decursul istoriei, modul în care o comunitate reglementează posesia, circulația și utilizarea armamentului vorbește despre nivelul său de organizare socială, despre percepția pericolului și despre prioritățile etice și politice ale epocii.

Astfel, analiza dezvoltării istorice a normelor privind regimul juridic al armelor, de la dreptul cutumiar și religios medieval până la codificările moderne, relevă un proces continuu de instituționalizare și de restrângere a accesului la mijloacele de natură să afecteze ordinea publică. În acest cadru evolutiv, perioada interbelică a reprezentat momentul de consolidare a reglementărilor esențiale referitoare la circulația și controlul armelor, întrucât legislația aplicată în Basarabia a introdus norme detaliate privind fabricarea, portul, deținerea și comercializarea armelor, norme ce au stabilit pentru prima dată un standard coerent și modern în gestionarea acestui domeniu sensibil, influențând astfel semnificativ traiectoria ulterioară a cadrului juri-

dico-penal și au stat la baza evoluțiilor normative care, în timp, au condus la forma actuală a incriminării din art. 290 CP RM.

În perioada interbelică (1918–1940), odată cu unirea Basarabiei cu Regatul României, teritoriul actualei Republici Moldova a fost integrat în sistemul juridic românesc [4 p. 156], perioadă care a reprezentat un moment esențial nu doar din punct de vedere politic și social, ci și în ceea ce privește integrarea teritoriului în sistemul juridic român. Această integrare a presupus adoptarea progresivă a legislației românești, inclusiv a Codului penal din 1864, cunoscut sub denumirea de „Codul penal Cuza”, ca sursă principală de drept penal în Basarabia.

Cu toate acestea, în contextul regimului penal al armelor, Codul penal din 1864 nu prevedea norme specifice care să reglementeze direct faptele legate de portul, deținerea sau comercializarea armelor. Acest aspect este ilustrat prin analiza articolului 66 din Cartea a II-a a Codului penal, intitulată „Despre crime și delictes în special și despre pedepsele lor”, secțiunea referitoare la crima de înaltă trădare, unde se stipula expres: „*Ori-ce Român va fi purtat armele în contra țării, se va pedepsi cu muncă silnică pe toată viața.*” [3] Această prevedere reflectă o abordare strict limitată, care incrimina doar utilizarea armelor împotriva statului, fără a extinde sfera de aplicare asupra altor forme de utilizare, posesie sau circulație neautorizată a armamentului.

Astfel, în Codul Penal din 1865 (cunoscut sub numele de „Codul Penal al lui Alexandru Ioan Cuza” sau „Codul Cuza”) [5, p. 131], armele nu erau considerate ca un obiect de infracțiune în sine, ci mai degrabă ca un mijloc prin care putea fi comisă o infracțiune, fapt pentru care folosirea armelor putea agrava calificarea juridică a unor fapte penale existente (exemplu: omor, tulburare a ordinii publice, rebeliune), prin faptul că prezența acestora era văzută ca o circumstanță agravantă ce putea duce la pedepse mai severe.

Această abordare fragmentară și limitată a avut ca efect existența unui vid legislativ în materia regimului armelor, care nu era reglementat penal în mod clar și distinct. În consecință, sancționarea faptelor ce vizau portul neautorizat, deținerea sau circulația armelor era adesea gestionată prin dispoziții administrative, reglementate prin legi și regulamente speciale care aveau un caracter predominant contravențional sau administrativ. Aceste acte normative reglementau, de exemplu, eliberarea autorizațiilor de port armă, condițiile tehnice de deținere, depozitare sau transport, dar nu și răspunderea penală pentru nerespectarea acestor reguli.

Astfel, această lacună legislativă subliniază, pe de o parte, nivelul de dezvoltare juridică specific epocii și, pe de altă parte, preocuparea primordială a legislației de a sancționa doar utilizarea armelor în contexte grave, care puneau în pericol siguranța statului sau ordinea publică, motiv pentru care se poate afirma că în această perioadă, regimul armelor avea un caracter

preventiv și administrativ, iar violările grave ale acestor norme erau adesea însoțite de incriminarea altor fapte penale conexe.

Prin urmare, în acest context, putem contura faptul că, deși în perioada interbelică Basarabia a fost integrată într-un sistem juridic național unificat, regimul juridic aplicabil armelor a regresat, din perspectiva calității reglementării, în raport cu nivelul de detaliere și exigență al legislației țariste. Această constatare este deosebit de relevantă pentru înțelegerea dinamicii istorico-juridice a regimului armelor în spațiul actualei Republici Moldova, demonstrând că nu doar contextul politic, ci și maturitatea tehnico-legislativă a epocii influențează în mod decisiv eficiența cadrului normativ în domeniul de importanță strategică pentru siguranța publică.

Afirmând cele din urmă, se conturează limpede concluzia că, în perioada interbelică, deși Basarabia a fost integrată în sistemul juridic românesc și s-a produs o armonizare formală cu Codul penal din 1864, regimul juridic al armelor a rămas într-o zonă legislativă marginală, tratat mai degrabă prin prisma ordinii administrative decât a unei reglementări penale autonome, iar lipsa unei abordări sistematice și coerente în materie penală, dublată de vidul normativ privind sancționarea portului și circulației neautorizate a armelor, a reflectat nu doar o etapă incipientă a dezvoltării dreptului penal în acest domeniu, ci și o percepție juridică tradițională în care armele erau privite ca simple instrumente ale unei infracțiuni, nu ca obiecte generatoare de pericol social în sine.

Această viziune asupra regimului juridic al armelor avea să fie abandonată radical odată cu instaurarea regimului sovietic în Basarabia. În urma reconfigurărilor teritoriale și a consolidării influenței bolșevice în regiune, teritoriul din stânga Nistrului, locuit în majoritate de populație românească, a rămas în componența statelor sovietice, devenind, începând cu anul 1922, parte a nou-formatei Uniuni Sovietice. În contextul mișcărilor naționale și al politicilor de reorganizare administrativă și etnică promovate de autoritățile centrale de la Moscova, în anul 1924 a fost creată Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (RASSM), în cadrul Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene.

Începând cu acest moment, pe teritoriul RASSM a fost aplicabilă legislația penală a Uniunii Sovietice și, în mod particular, a Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene. Astfel, Codul penal al RSS Ucrainene din 1922, iar ulterior cel din 1926, au reglementat regimul armelor într-un cadru normativ care reflecta ideologia autoritară a statului sovietic, marcând o ruptură definitivă față de abordările anterioare. În această perioadă, regimul juridic al armelor a intrat într-o nouă etapă de reglementare, caracterizată printr-un control extrem de strict și o sancționare severă a oricăror forme de posesie, utilizare sau comercializare a armelor fără autorizație.

Astfel, noua concepție penală, profund ideologizată și represivă [6 p. 134], nu mai trata armele doar ca un simplu mijloc de comitere a unei infracțiuni, ci ca un element deosebit de periculos în sine, susceptibil să submineze ordinea publică, securitatea statului și stabilitatea regimului socialist.

În această nouă arhitectură legislativă, se conturează prevederile art. 220 din Codul penal al Republicii Socialiste Federative Sovietice Ruse din 1 iunie 1922, conform căruia „*Deținerea armelor de foc fără permisiunea corespunzătoare se pedepsește cu muncă silnică*” [2].

De asemenea, pe lângă caracterul profund represiv al reglementărilor penale privind regimul armelor, evidențiat în mod particular prin articolul sus citat, sistemul juridic sovietic prevedea și o serie de dispoziții administrative menite să reglementeze în mod riguros și centralizat procedura permisivă privind „manipulările” legale cu armele, adică portul, deținerea, procurarea, utilizarea sau transmiterea acestora.

Astfel, Codul administrativ al RSS Ucrainene, aplicabil în primii ani ai regimului sovietic și ulterior transpus în legislația altor republici unionale, prevedea în articolul 72 lit. c), că autoritățile executive locale – mai exact *Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne, departamentele administrative ale comitetelor executive raionale*, precum și *departamentele administrative și de poliție ale aceluiași comitete executive* – aveau competența de a aplica măsuri de influență administrativă pentru anumite infracțiuni considerate minore. Printre acestea se numărau și faptele ce vizau păstrarea/*depozitarea armelor de foc nemilitare fără permis sau înregistrare în modul stabilit, precum și pentru depozitarea prafului de pușcă în cantități care depășesc nevoile vânătorului* [1].

Totodată, se impune sublinierea faptului că regimul administrativ privind circulația armelor a cunoscut o consolidare substanțială prin adoptarea Hotărârii Comitetului Executiv Central și a Consiliului Comisarilor Poporului al URSS din 12 decembrie 1924, intitulată „*Cu privire la modul de desfășurare a comerțului, păstrării, utilizării, evidenței și transportului armelor de foc, muniției explozive, proiectilelor explozive și materialelor explozive*” (publicată în *Culegerea de Legi a URSS, 1924, nr. 29, art. 256*) [7]. Acest act normativ a reprezentat un instrument legislativ de referință, întrucât prevedea, într-o manieră detaliată, obligațiile și interdicțiile aplicabile în domeniul armelor și materialelor explozive, unde în mod concret, erau reglementate expres procedurile de obținere a dreptului de deținere a armelor, condițiile stricte privind păstrarea, utilizarea și transportul acestora, precum și cadrul legal al comercializării, toate fiind subsumate unui sistem de control administrativ riguros impus de autoritățile sovietice.

Prin urmare, din acest considerent se constată faptul că legislația administrativă a avut un rol complementar față de cea penală, creând un set de

reglementări ce transformau orice manipulare cu arme într-o activitate supusă supravegherii permanente a statului, fapt pentru care acest cadru juridic era expresia unui model autoritar de guvernare, în care distincția dintre utilizarea legală și ilegală a armelor era determinată mai degrabă de raportul de supunere față de autoritate decât de criteriile obiective de pericolozitate.

Astfel, cadrul legislativ administrativ a funcționat ca un mecanism de control strict, reflectând o abordare autoritară ce limita accesul și folosirea armelor prin criteriile de obediență politică, mai degrabă decât prin evaluări obiective ale riscurilor.

Concluzii. Regimul juridic al armelor în Republica Moldova reflectă un proces complex și dinamic de transformare legislativă și doctrinară, care ilustrează tranziția profundă de la un model autoritar, cu accente represive, specific epocii sovietice, către un cadru normativ modern, adaptat principiilor statului de drept și valorilor democratice. Această schimbare fundamentală nu a fost doar o simplă adaptare formală, ci o reconceptualizare a raportului dintre individ și stat, în care protecția drepturilor și libertăților fundamentale coexistă cu necesitatea stringentă de asigurare a securității și ordinii publice.

Evoluția regimului juridic al armelor subliniază, în mod esențial, importanța dezvoltării unei legislații flexibile și receptive, capabilă să se ajusteze permanent în fața transformărilor sociale, tehnologice și geopolitice. Această flexibilitate legislativă este indispensabilă nu doar pentru a răspunde provocărilor interne, ci și pentru a integra și respecta standardele și obligațiile asumate în cadrul comunității internaționale, unde cooperarea transfrontalieră și armonizarea normelor devin tot mai necesare în contextul combaterii traficului ilicit de arme și a criminalității organizate.

În esență, un regim juridic eficient și contemporan privind armamentul nu poate fi conceput izolat, ci trebuie să asigure un echilibru fin între garantarea drepturilor individuale, inclusiv dreptul la posesie legală și utilizare a armelor în condiții reglementate și imperativul protecției colective a societății împotriva riscurilor și amenințărilor generate de utilizarea neautorizată sau abuzivă a armamentului. Astfel, legislația națională capătă un rol dublu: pe de o parte, să faciliteze accesul responsabil și controlat la arme în cadrul legal permis, iar pe de altă parte, să prevină și să sancționeze cu fermitate faptele ilicite, consolidând astfel încrederea publică în stat și instituțiile sale.

Prin urmare, procesul continuu de ajustare și perfecționare a reglementărilor privind regimul armelor este o componentă indispensabilă a unei politici penale eficiente, care să asigure nu doar respectarea normelor juridice, ci și menținerea ordinii, siguranței și stabilității sociale în Republica Moldova, în conformitate cu cele mai înalte standarde democratice și cu angajamentele internaționale asumate.

Referințe bibliografice

1. Codul Administrativ a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, aprobat prin rezoluția Comitetului Executiv Central al Ucrainei din 12 octombrie 1927, abrogată prin Decretului Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Ucrainene din 21 august 1985 N 807-XI).
2. Codul penal al Republicii Socialiste Federative Sovietice Ruse din 1 iunie 1922. https://pravo.by/upload/pdf/krim-pravo/UK_RSFSR_1922_goda.pdf (accesat la 21.07.2025).
3. Codul Penal Român din 1864, În vigoare de la 30 aprilie 1865 până la 17 martie 1936, fiind înlocuit prin Codul Penal din 1936.
4. Fondos A. Ciclul vieții în basarabia (anii 1930): între tradiție și modernizare, revista de etnologie și culturologie Volumul XXXVII. Chișinău 2025, p. 156
5. Vrânceanu F. Textul Codului Penal al lui Al. I. Cuza – expresie a tendințelor de unificare și modernizare a normelor limbii române literare. Cernăuți 2020, p. 131.
6. Серегин К.В. Сравнительный анализ законодательства Бессарабии с нормами гражданского законодательства Российской империи в сфере защиты вещных прав, Юридические исследования, Москва 2019, с. 134.
7. Собрание законов и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства Союза Советских Социалистических Республик. 1932, № 29 (4 мая).